

Kognitiv svikt og atferdsproblemer ved Parkinsons sykdom: Pasientinformasjon

HVILKE KOGNITIVE PROBLEMER KAN FOREKOMME VED PARKINSONS SYKDOM?

Mange personer med Parkinsons sykdom (PS) har god hukommelse og normal måte å tenke på (sammen kalles dette ofte kognisjon), og fungerer normalt. Imidlertid kan økende vansker med oppmerksomhet, tenkning og hukommelse utvikle seg i forløpet av PS, i en grad som overgår det som ofte kommer med normal aldring.

Vanlige kognitive problemer ved PS:

- Å være oppmerksom og konsentrere seg
- Å planlegge hendelser, for eksempel å organisere en travel dag
- Å følge kompliserte samtaler eller løse komplekse problemer
- Å tenke hurtig
- Å huske hendelser eller detaljer fra disse (selv om hint ofte kan hjelpe på dette)

Når kognitive endringer er små, og ikke påvirker dagliglivet i særlig grad, kalles dette mild kognitiv svikt. Når endringene er alvorlige nok til å påvirke daglige aktiviteter, kalles dette demens.

HVORFOR OPPSTÅR KOGNITIVE PROBLEMER?

Endringer i mentale evner skjer når PS begynner å påvirke deler av hjernen som styrer oppmerksomhet, tenkning og hukommelse. Hos de fleste skjer dette først sent i sykdomsforløpet eller ved høy alder, og vanligvis etter fylte 65 år.

HALLUSINASJONER OG VRANGFORESTILLINGER

Mange med PS og kognitive problemer kan også oppleve hallusinasjoner eller vrangforestillinger. Hallusinasjoner kjennetegnes ved at man i våken tilstand ser eller hører ting som ikke er virkelige. Ved PS er hallusinasjonene oftest visuelle, hvilket betyr at man kan se ting, for eksempel dyr eller mennesker, som ikke er der i virkeligheten. I begynnelsen innser de fleste at disse synene ikke er ekte. Senere i sykdomsforløpet kan det bli vanskeligere å skille ekte fra uekte sanseinntrykk. Pasienter med PS kan også ha illusjoner, som innebærer at man tror at noe man ser er noe annet, for eksempel at en flekk på en vegg er et insekt.

Vrangforestillinger er uriktige oppfatninger som ikke er basert på fakta eller virkelighet. Vanlige vrangforestillinger er å tro at det bor fremmede personer i huset, at partneren er utro, eller at noen stjeler fra deg. Disse plagene opptrer oftest ved mer langtkommen PS.

Milde hallusinasjoner som du selv oppfatter som hallusinasjoner, trenger ikke å behandles. Det er imidlertid viktig at legen din sjekker om du kan ha infeksjon (særlig urinveisinfeksjon), samt at du ikke bruker medisiner som kan forårsake hallusinasjoner og vrangforestillinger. Hallusinasjoner og vrangforestillinger kan ofte behandles ved å justere medisinene dine, særlig slike som gis mot smerte og for søvn. Hvis hallusinasjonene eller vrangforestillingene fortsetter til tross for endring av slike medisiner, kan legen din forsøke å redusere dosen av noen av dine parkinsonmedisiner. Hvis dette ikke hjelper, eller hvis medikamentendringene forverrer bevegeligheten din, kan legen din vurdere å forskrive medisiner som bedrer kognisjonen. I tillegg kan medisiner som klozapin eller kvetiapin hjelpe, men begge kan føre til økt søvnighet. Klozapin krever også regelmessig oppfølging med blodprøver.

HVORDAN SKAL JEG HÅNDTERE KOGNITIVE PROBLEMER?

Kognitive evner kan opprettholdes ved tilstrekkelig trening, kosthold, søvn og god kontroll på blodtrykket.

Snakk med legen din dersom problemer med tenkning, hukommelse eller dømmekraft begynner å påvirke dagliglivet ditt. Legen din kan da gjøre kognitive tester og gå igjennom dine medisiner. Bruk av dosetter og medisinalarmer kan være nyttig.

Hvis hukommelsesvanskene blir alvorlige, kan det være lurt å:

- Legge planer for fremtidig bosituasjon med familien og legen din.
- Gi en du stoler på ansvar for å være din verge dersom problemene dine skulle øke. Denne personen kan da uttale seg på dine vegne, ordne med økonomien din, og så videre.
- Sørge for at et eventuelt testamente er oppdatert. Dette er vanskelig å endre dersom du får alvorlige kognitive problemer.

FINNES DET NOEN BEHANDLING?

Enkelte medisiner har vært testet på parkinsonpasienter som har utviklet demens. Blant disse er rivastigmin, donepezil, galantamin og memantin.

Enkelte som tar disse medisinene opplever god effekt, andre lite eller ingen endring. Vanlige bivirkninger av disse medisinene er kvalme og diaré.